

az M60 út B-109 jelű lelőhelyén. A feltárt 775 m² szakaszon gépi földmunka közben a régészeti objektumoknál mélyebb szinten nagyobb méretű állatcsontok kerültek elő szeptember végén. A Pécsi Tudományegyetem Földrajzi Intézetének munkatársa, dr. Varga Gábor adjunktus megállapította, hogy a leletek mamuttól származhatnak. Tovább figyeltük a helyszínen folyó földmunkát és további ősmaradványokat gyűjtöttünk. A földtani megfigyelések során kiderült, hogy a 2–3 m vastagságú lösztakaró alatt egy kb. 1 m mély és a teljes útpályát 300 m hosszan érintő kavicsos folyóvízi üledék található, amelyben szokatlanul nagy mennyiségben állati eredetű csontmaradványok fekszenek, a kavicsos üledék alatt pedig több méter vastag tengeri üledéksor található, melyben szintén ritka tengeri kagylók és csigák maradványai lelhetők. A mamutcsontokon kívül több más, a jégkorszak során itt élt állat maradványaira leltünk.

A segítségünkre érkező természettudományos szakemberek megállapították, hogy 20 és 80 ezer év között élt állatok maradványaira bukkantunk. Az azóta eltelt idő során a csontokból és főleg nagyon nagy mennyiségben előkerült fogakból 10 – 15 féle állatot tudtak azonosítani; többek között mamut, lófélék, szarvasfélék, barlangi medve és hiéna csontmaradványait is. A leletek egyediségét az adja, hogy viszonylag kis területen nagy mennyiségű és valószínűleg a teljes faunát felölelő csontmaradványok találhatóak. Sajnos azonban teljes csontvázat nem sikerült egy állatból sem találni, mivel folyóvíz által többszörösen áthalmozott és görgetett üledékről van szó.

Több szelvényt nyitottunk az út két oldalán található rézsűben, ahol régészeti módszerekkel tártuk fel a kavicsréteget, a benne lévő ősmaradványokkal együtt. A csontok helyzetéből és fekvéséből próbáltunk következtetéseket levonni a folyó folyási iránya és az üledékéből az erózióbázisára is. Felmerült olyan vélekedés is, hogy a folyó egy jégkorszaki vadászó közösség csontvermének anyagát ragadta el, ezért átszítáltuk a kavicsanyagot, egy pattintott kőpengére emlékeztető követ találtunk. Az előkerült csontmaradványok nagyon rossz megtartásúak.

Munkatársak: Gáti Csilla régész, Kisbenedek Tibor muzeológus, Katona Lajos geológus (Bakonyi Természettudományi Múzeum), dr. Schweitzer Ferenc (PTE Földrajzi Intézet), dr. Kordos László (Magyar Állami Földtani Intézet).

SIMON BÉLA

318. Pécs, Rákóczi út – Jókai út sarka

(Baranya megye) Ró

2008. március 25. és április 3. között próbafeltárást végeztünk a 18798/5 hrsz. telken. A próbafeltárást a telek D-i felén történt 2 m széles és 8 m hosszú szelvényekben, 48 m²-en. A térszín enyhén lejtett D-i irányban, a terület erősen bolygatott volt. A feltárási terület a fallal körülkerített késő római Sopianae központi részén, a feltételezhető fórum D-i oldalán terül el.

Az 5. szelvényben tett megfigyelések, a D-i profil alapján négy periódust lehet elkülöníteni a római korszakon belül. Római kor előtti réteg nem jelentkezett. A terület a Kr. u. 1. sz. utolsó harmadától lakott lehetett. A második periódushoz tartozik a döngölt agyagpadló, melynek felszíne vörösre átégett. Az efölött jelentkező planírréteg felszíne adja meg a harmadik periódus szintjét. Ez a szakasz valamilyen nagyobb arányú pusztítással ért véget, amit faszenes égésréteg és az efölötti téglatormelék jelez. A három periódus időkerete: 1. sz. utolsó harmadától Diocletianusig. A negyedik periódus a késő római kor. A feltárt három szelvényben egy nagyméretű késő római kőépület D-i zárófala jelentkezett, melyet kívülről három méterenként négyzet alaprajzú támpillérekkel támasztottak meg. Az épületet a Ny-i oldalon apszis zárta, ennek indítása esett a feltárt területre. A D-i fal minimum 36 m hosszú, K-i vége egyelőre nem ismert, a falvastagság 0,95 m körüli. A fal É-i oldalán több helyen megmaradt a vakolat. A pillérek oldalhossza átlagosan 0,9×0,9 m, az apszisnál a falvastagság 0,85 m. A fal kőzetanyaga mészkő, vegyes falazatú a fal építéséhez téglát is felhasználtak, ami a megfigyelhető szakaszokon rendszertelenül jelentkezett. Az épületet előzetesen bazilikának határoztuk meg.

Munkatárs: Bertók Gábor.

TÓTH ZSOLT

319. Pilisvörösvár, Sima-dűlő

(Pest megye) Ró

2008. augusztus 4–5. között mentő feltárást folytatott a Kulturális Örökségvédelmi Szakszolgálat a Pilisvörösvár és Csobánka települések között kiépítendő MOL gázvezeték nyomvonalának és a területen áthaladó feltételezett római út vonalának találkozási pontjában. Az 5×6,5 m nagyságú feltárt területen a várakozásoknak megfelelően egy ÉNy–DK irányú római út alapozási rétegei kerültek elő. A területen folytatott mezőgazdasági művelésnek köszönhetően a csak foltokban megfogható alapozás egy alsó 15 cm vastagságú kötőanyag nélküli kőrögös rétegből és egy fölötte elhelyezkedő 10–15 cm vastagságú mészhabarc kötőanyagba rakott kőrögös felületből állt. A felső habarcsos réteg felületi egyenetlenségeiből következően az út rendelkezhetett egy ugyancsak mészhabarc kötőanyagba rakott kőlapos kopóréteggel, amely a bolygatottságnak köszönhetően a területen nem volt kimutatható. Az alapozás széleit figyelembe véve az út 5 m széles lehetett, két oldalán feltehetőleg árokkal rendelkezett, de ez a vizsgált területen nem mutatkozott.

KOVÁCS KATALIN

320. Polgár, Bosnyákdomb

(Hajdú-Bihar megye) U, R, B

2008-ban folytattuk a 2007-ben megkezdett ásatásokat. Az előző évben megnyitott központi szelvényünknek

csak a D-i, 24 m²-es felületének teljes feltárására nyílt alkalom. A proto tiszapolgári és késő neolitikus házomladék alatt vastag, leletanyagban gazdag feltöltési réteget találtunk, aminek eltávolítása után mintegy 20, a középső (AVK) és késő neolitikum időszakába tartozó, a szűztalajba mélyedő objektumot bontottunk ki. Feltártunk egy középső neolitikus és egy bronzkori sírt is, mindkettő melléklet nélküli volt. Az egyik késő neolitikus gödör különleges leletanyagot tartalmazott: a gödör alján egy felnőtt vázának részletét bontottuk ki, fölötte pedig több rétegben összetört edények feküdtek, köztük egy plasztikus emberalakokkal díszített amfora.

Munkatársak: György László régész, Bittner Bettina, Eleki Ferenc, Faragó Norbert, Laczi Orsolya, Szilágyi Márton egyetemi hallgatók (ELTE BTK Régészettudományi Intézet).

ANDERS ALEXANDRA – RACZKY PÁL

321. Pomáz, Bem József utca 4.

(MRT 7. k. 23/25 lh.)

(Pest megye) Kk

A fenti telken (555 hrsz.) lakóépület-együttes építését kezdte el az önkormányzat 2007–2008 telén. Az építkezést, bár nyílvántartott régészeti lelőhelyen történt, nem jelentették be előre, így mire az utólagos határozat megszületett a megelőző feltárás szükségességéről, már nem volt mit feltárni. Az egyik lakóház pincéjét már teljes egészében, több méter mélyre kiásták. Itt a szakfelügyelet során késő középkori kerámiatöredékeket találtunk. A második lakóépületnél csak sávalapot ástak fél évvel később, erről ugyancsak elfelejtették a múzeumot értesíteni.

OTTOMÁNYI KATALIN

322. Pomáz, Szelistye

(MRT 7. k. 23/9 lh.)

(Pest megye) Ró, Kk

2008 tavaszán és nyarán a Pest Megyei Múzeumok Igazgatósága két beruházáshoz kapcsolódóan végzett régészeti szakfelügyeletet és próbaásatást Pomázon, a Huszár utcában. Magyarország Régészeti Topográfiája bronzkori, kelta-római, népvándorlás kori, Árpád-kori valamint késő középkori telepet jelölt itt, a Dera-patak feletti domboldalon.

A Huszár u.–Tas u. kereszteződésében épülő áruház parkolójában és a közműárkok kialakításánál végzett szakfelügyelet során szórvány római és késő középkori kerámia került elő, objektumok nélkül. Az épület alatt húzott kutatóárkokban sem kerámia sem objektum nem jelentkezett (1689/203 hrsz.). Az áruház melletti utat (Huszár u.) is szélesítette az önkormányzat, de erről a múzeumot nem értesítették, így nem tudtuk nyomon követni az építkezést.

A Huszár u.–Szent István tér kereszteződésében (1689/186 hrsz.) lakópark épült fel több ütemben.

Az első ütem kezdetéről 2007-ben a múzeum helyett tévedésből a Kulturális Örökségvédelmi Hivatalt tájékoztatták. A megkeresés nem jutott el a múzeumba, így megelőző feltárás és régészeti szakfelügyelet nélkül folyt az építkezés. A második ütem régészeti szakfelügyelete során az épületek alatt egy gödör és egy árok került elő, bennük késő középkori kerámia és egy bronzékszer.

OTTOMÁNYI KATALIN

323. Porrogszentkirály határa

(Somogy megye) LT, Ró, Á

2008. március 20-án leletmentést végeztünk Porrogszentkirályon bejelentés nyomán, a Rigócz-patak melletti egykori malom területéről származó, 17. századi vasbalta ajándékozása ügyében, valamint bejárásokat végeztünk a településen. A vasbalta szórványnak tekinthető. A malomtól DNy-ra hármassánc található, mely kb. 420 m hosszan húzódik és valamilyen háborús eseménnyel hozható összefüggésbe. Nem jártuk be a sáncokat, esetleg nem jelenkori, hanem a Somogy megyében több helyen fellelhető, ún. Ördög-árok (honfoglalás kori vagy középkori sánc).

Bodzásgereszdi-dűlő: A másként Csalányosi-dűlő néven ismert területről kevés Árpád-kori kerámiatöredéket gyűjtöttünk.

Varga-molnár-dűlő: Kevés késő kelta-kora római kori, több Árpád-kori és sok újkori kerámiatöredéket gyűjtöttünk a nagy kiterjedésű lelőhelyről.

Munkatárs: Nyári Zsolt.

NÉMETH PÉTER GERGELY

324. Pócspetri, Nyírjes-dűlő

(Szabolcs-Szatmár-Bereg megye) B, LT, Sza, N

2008 februárjában helyi lakos összegyűjtött leletekről tett bejelentést a Jósa András Múzeumba. Március 12-én helyszíni szemlét tartottunk. A lelőhely Pócspetritől É-ra található, az úgynevezett Nyírjes-dűlőben, a Petriből Fehértóra vezető földút közelében, a Mária-kerti (IV/3) főfolyás K-i partján. Az É-D-i dombhát D-i felén kiterjedt település(ek) nyomai látszódtak. Ezen a területen nagyobb mennyiségben gyűjtött a bejelentő kőeszközöket (kova, obszidián), valamint cserepeket. A dombhátat egy út keresztezi, ettől É-ra főfolyáson egy zubogó van, szemben ezzel a dombháton ugyancsak folytatódik a lelőhely. Kiszállásunk idején vetett volt a terület, így csak apróbb cseréptöredékeket sikerült gyűjtenünk. A bejelentő azonban a Jósa András Múzeumnak ajánlotta az általa gyűjtött anyagot, amelyben bronzkori (Gáva-kultúra), kelta grafitos, szarmata és 8–9. századi töredékek vannak. Az út mindkét oldaláról származó leletek összekeveredtek, a találó nem különítette el azokat egymástól.

Munkatárs: Bocz Péter.

ISTVÁNOVITS ESZTER